

PECS KURS

Program for dagen:

Kl.9.00-9.45: Introduksjon om ASK, PECS og forsterkere

kl.9.45-10.00: Pause

kl.10.00-10.45: Forsterkere fortsetter + oppgave

Kl.10.45-11.00: Pause

kl.11.00-11.45: Planlegging av oppstart og innføring i PECS FASE 1

Kl.11.45-12.15: Lunsj

Kl.12.15-13.00:

Kl.13.00-13.15: Pause

Kl.13.15-14.00:

kl.14.00-14.45:

Ca 15.00 Vel hjem

The Picture Exchange Communications System (PECS)

Bakgrunnen til PECS

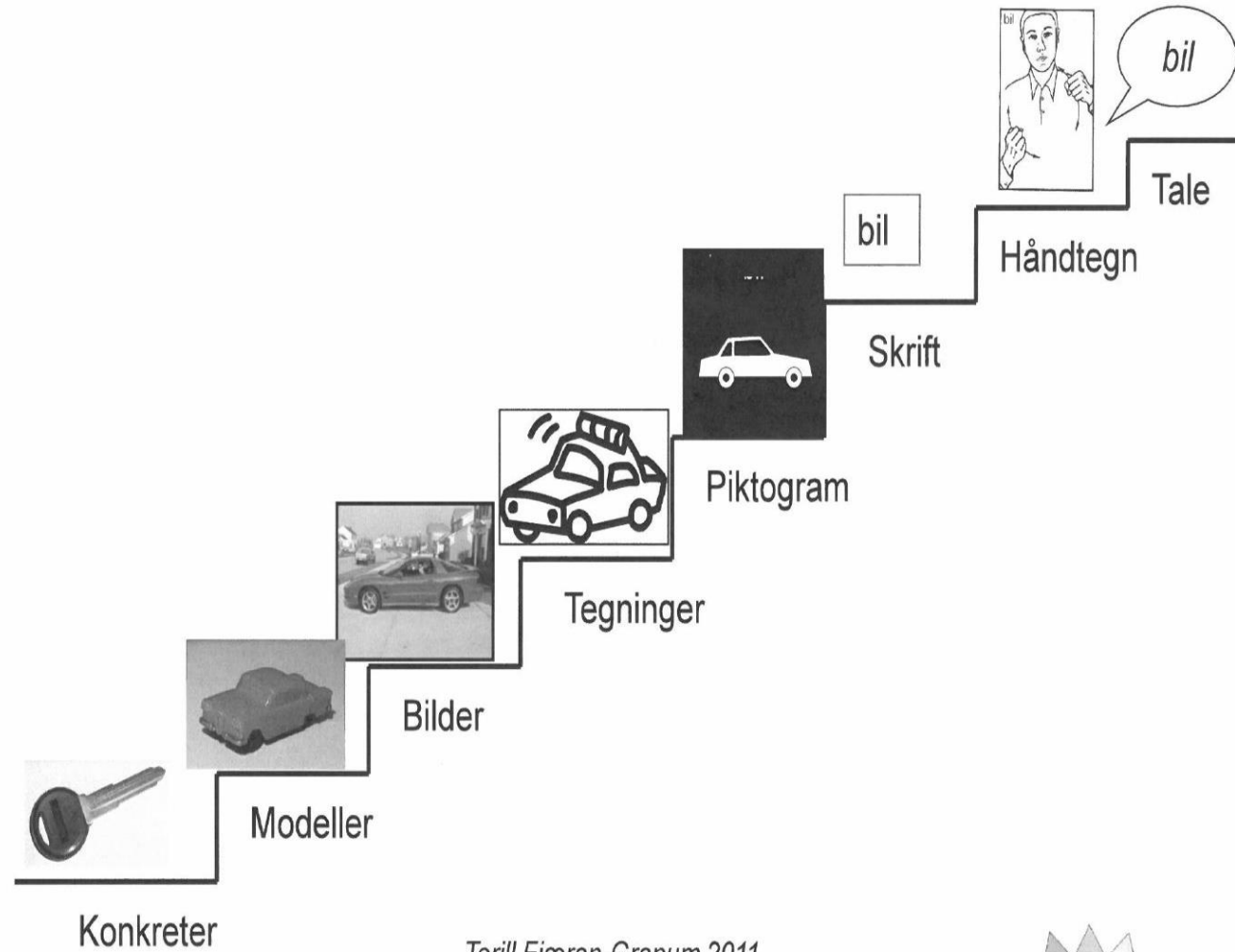
- Utviklet ved Delaware Autistic Program av Lori A. Frost og Andrew S. Bondy i 1994
- Ble opprinnelig utviklet for førskolebarn med autisme og
- Barna hadde ikke tale eller brukte talen på en repeterende måte eller snakket med initiativ fra en voksen.

Hva er ASK?

ASK= **Alternativ Supplerende Kommunikasjon**

- ASK er en erstatning for - eller et tillegg til tale.
- Alternativ kommunikasjon betyr at en person kommuniserer på en annen måte enn ved å benytte talespråk/snakke.
- Supplerende kommunikasjon støtter forsinket eller svak tale.

Kommunikasjonsverktøy

Torill Eimran, Grunnskole 2011

Valg av kommunikasjonsform

Kartlegge barnets ferdigheter

- Før-språklige (motorikk, imitasjon av bevegelser, imitasjon av lyder og ord, matching)
- Språk og kommunikasjon
 - Hvordan kommuniserer barnet?
 - Under hvilke betingelser kommuniserer barnet? Skjer det spontant, på imitasjon eller som svar på spørsmål?
 - Hvor ofte forsøker barnet å kommunisere med andre?
- Barnets initiativ – prompt/hjelpeavhengighet

Hva er spesielt med PECS?

Hvordan gjøre dette i praksis:

- Fokus på barnets spontane kommunikasjon.
- Opplæringen legges til rette for at personen skal fremvise initiativ uten signaler fra voksne.
- OBS! Vi voksne gir ofte signaler som "peking" med øynene eller håndbevegelser i forhold til hva barnet skal gjøre.
- Dette kan gjøre barnet hjelpeavhengig av de signalene, og lærer ikke å igangsette handlinger under rette betingelser.

- Utviklet med det siktemål å gi barn med autisme eller andre utviklingsforstyrrelser, som ikke utvikler talespråk, en alternativ form for funksjonell kommunikasjon
- Inspirert fra anvendt atferdsanalyse og teorier om alternativ kommunikasjon
- Opplæringsmanual: The Picture Exchange Communication System (PECS): Training Manual (Frost et Bundy, 2002)

- En gjensidig kommunikasjon SNAKKER -----LYTTER
- Basert på tidlig sosial utveksling – «gi og ta» funksjon
- Barnet/voksne får en opplevelse av å være den aktive part –en gjensidighet som gir mening for barnet
- Systematikken gjør innsatsen utviklingsorientert
- Barnet/voksne lærer å kommunisere før det nødvendigvis har en begrepsforståelse

Hva er spesielt med PECS?

PECS har fokus på at barnet/voksne "omtaler" seg selv i første person, for eksempel «kan jeg få bilen?» i stedet for å omtale seg selv i tredjeperson (for eksempel "Kan Ola få bilen?"). Dette gjør det til en mer funksjonell måte å kommunisere på.

Hva er en forsterker?

En positiv forsterker er noe som tilføres (som regel noe behagelig) –som gjør at atferden øker i frekvens/sannsynlighet. Det blir mer av f.eks at barnet ber om såpebobler hvis barnet setter pris på dette, og vil ha dette.

Forsterkerkartlegging

VERY IMPORTANT

- Gjerne utføres daglig
- Kreves ofte et stort utvalg med ulike potensielle forsterkere
- Noen går fort i metning
- Andre fremviser sterkere interesse for få utvalgte forsterkere

Finn ut hvilke ting barnet liker og ønsker:

- ✓ observasjon
- ✓ intervju med nærpersioner
- ✓ formell testing
- ✓ Lag en prioritert liste
 1. høyt foretrukket
 2. Foretrukket
 3. ikke foretrukket
- ✓ lag forsterkerhierarki
- ✓ lag bilder av objektene

Forsterkerkartlegging: Ulike områder

- Hva liker personen å spise?
- Hva liker personen å drikke?
- Hva liker personen å leke sammen med andre?
- Hvilke lekeobjekter liker personen?
- Hvilke aktiviteter liker personen?
- Hvilke steder liker personen å besøke?
- Hva liker personen å gjøre i fritiden?
- Hvilke personer liker personen å være sammen med?
- Hva er det personen IKKE liker (objekter, aktiviteter, etc.)?

Kartlegging av belønning (potensielle forsterkere)

Mat:	Drikke:	Auditve:	Sensoriske:	Taktile:
Brød	Vann	Musikk	Vibrasjoner	Ulike teksturer
Grønnsaker	Saft	Lydbok	Kiling	Kremer
Frukt	Brus	During/motorlyd	Herjelek	Fjær
Meieriprodukter	Jus	Instrumenter	Kroppskontakt	Sand
Godteri	Varme drikker		Snurring	"spikerboks"
Varm mat	Melkeprodukter		Trampoline	Gelé
Kald mat	Kalde drikker			Leire
Kaker				Slim på boks
Tørket frukt				Vannlek
Nøtter				
Salt snacks				
Visuelle:	Uteaktiviteter:	Inneaktiviteter:	Lukt:	Selvstimulering:
Film	Kino	Leke	Parfyme/såpe	Rugging
Video	Bytur	Baking	Ost	Fingerflipping
Lys	Gå tur	Sykle	Frukt	Snurre objekter
Kaleidoskop	Ri	Spill	Viskelær	Favorittleker
Såpebobler	Utelek	Sang	Div. mat	
	Sykle	Fys. Akt.		
	Huske	Pause		
		Bordaktivitet		
Innpakning:	Sosiale:	Betingede:		
Flasker	Smil	Penger		
Pakker	Ros	Pakke/gave		
Sugerør	Anerkjennelse	Diplom		
Glass	Klapping	Overraskelse		
	"Basketklapp"	Tegnøkonomi		
	Blikkontakt	Bonus		
	Tommel opp	poeng		
	Oppmerksomhet			

SKJEMA FOR FORSTERKERIDENTIFISERING

NAVN: _____

UTFYLT DATO: _____

Sign: _____

<i>MAT</i>	<i>DRIKKE</i>	<i>AUDITIVE STIMULI</i>	<i>SENSORISKE STIMULI</i>	<i>VISUELLE STIMULI</i>	<i>AKTIVI- TETER</i>	<i>LUKT</i>	<i>GENERELLE</i>	<i>SELV- STIMULERING</i>
Eks: Vafler brød middag sjokolade	Eks: Kaffe, te, brus, saft, melk, vann etc	Eks: Musikk, during motorlyd susing	Eks: Vibrasjoner, kiling, roff lek, kroppskontakt, etc.	Eks: Se på lys, film, video flimring, etc.	Eks: Bytur, kino, kafébesøk sang, spill etc	Eks: Parfyme	Eks: Penger, ros, smil, oppmerk- sombhet etc	Eks: Rugging, "fingerflipp" se på lys etc.

Husk at:

- Tilgangen til den attraktive gjenstanden skal være umiddelbar, innen $\frac{1}{2}$ sek, etter at barnet har utført oppgaven riktig
- Små mengder ofte bedre enn store mengder
- Det er lurt å bruke flest mulig forskjellige gjenstander

Utfordringer

- Begrenset mengde forsterkere
- Finner ikke forsterkere
- Barnet strekker seg ikke etter noe
- Tilrettelegge motivasjonelle operasjoner
- Unngå metning
- Arrangere deprivasjon

Effekten av en potensiell
forsterkende konsekvens,
varierer avhengig av

Deprivasjon

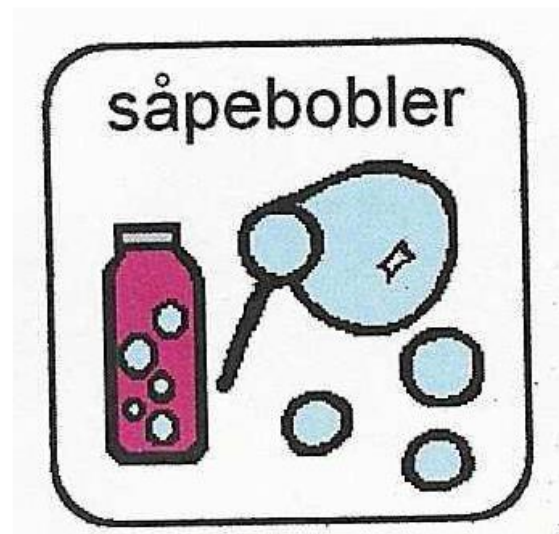
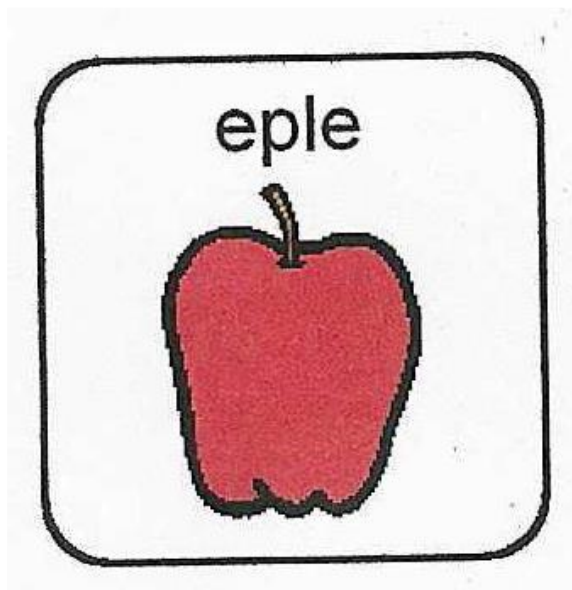
Metning

God planlegging:

- Kartlegge forsterkere
 - Lage bilder/laminere
 - Lage perm
 - Alle nærpersoner har fått opplæring
- Fasene er kjent
 - Registrering
 - Hvordan overfør kommunikasjonsperm til andre arenaer

Eksempler bilder:

Tilgjengelig bok

Boka lett å bære

Boka lett å finne

- [Getting Started with Using PECS® - YouTube](#)

Fase 1: Hvordan kommunisere

- To trenere trengs når man skal lære initiativ
- Ingen verbal hjelp brukes i denne fasen
- Presenter et bilde av gangen
- Treningen bør foregå over flere økter. Arrangerer minst 30-40 muligheter gjennom dagen
- Bruk mange forskjellige forsterkere
- Hvis nødvendig modifier bilde/symbol ved motoriske vansker

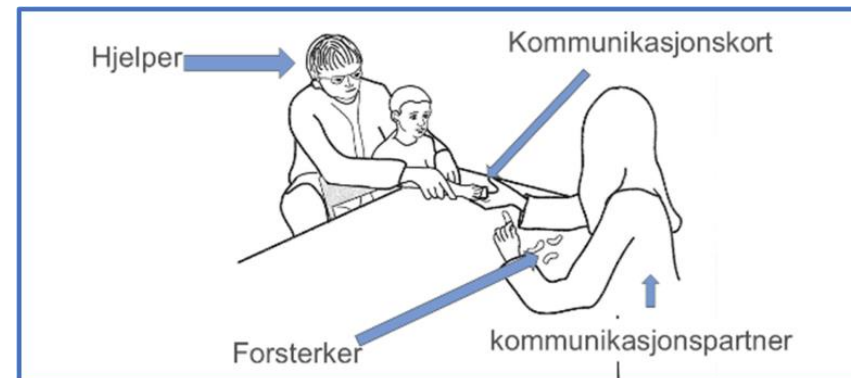
Sekvens: Plukke opp > Strekke seg > Slippe

FASE 1 OVERLEVERING

Mål: Personen tar bildet og legger i hånden til trener.

3-steg

1. Personen tar opp bildet
2. Personen strekke bilde mot trener
3. Slipper bildet i hånden

- 2 trenere. 1 trener/1 hjelper
- Et bilde av gangen på bordet
- Når barnet har lært å «veksle» - settes bildet på boka.

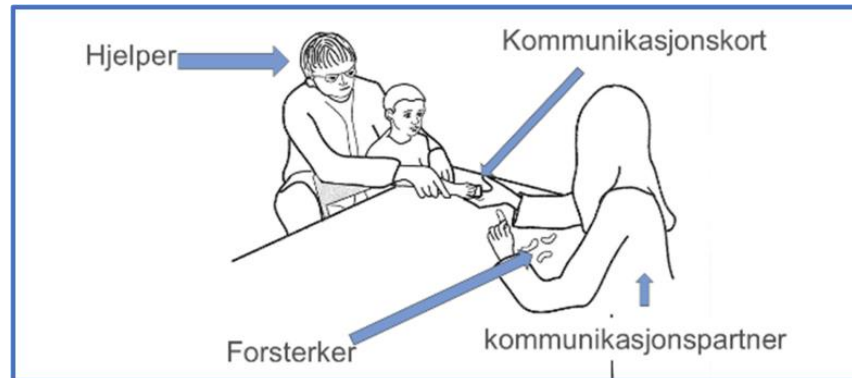
- [Phase I PECS YouTube](#)

VIKTIG!

- Barnet blir ikke bedt om å ta opp bildet
- Barnet blir ikke håndledet før det **strekker seg mot ønsket objekt**
- Den voksne sier **ingenting** før barnet har lagt bildet å hånden
- Barnets INITIATIV –er viktig!!!!

Treningssetting

- Barnet og trener sitter ved et bord
- Kommunikasjonspartner (trener 1) sitter foran barnet.
- Hjelper (trener 2) sitter bak barnet
- Høyt foretrukket gjenstand holdes av trener 1 **utenfor rekkevidde for barnet**
- Bilde av den attraktive gjenstanden ligger på bordet – **mellom trener 1 og barnet**

Statped.no

Treningsstrategier

- 2 trenere er nødvendig for å trene selvinitiativ
- Ikke bruk verbal hjelp/ prompt i fase 1
- Presenter 1 bilde av gangen
- Bruk mange ulike attraktive ting or å unngå at personen blir lei.

Hva er prompt?

- Prompt/hjelp er instruksjer, gester, håndledning eller annen tilrettelegging som fører til at sannsynligheten for rett respons øker
- Målet er at prompt/hjelp skal fjernes for å sikre at barnet blir selvstendig

Hovedtyper av prompt

1. **Manuelle:** *Lærer håndleder barnet til å utføre riktig respons*
2. **Posisjonering:** *Lærer kan for eksempel plassere stimuli i en posisjon som gjør det enklere for barnet*
3. **Peking:** *Lærer peker på rett svar*
4. **Verbale:** Lærer hjelper barnet gjennom bruk av eget språk
5. **Visuelle:** Lærere viser bilder/skrevne ord/konkreter av rett svar
6. **Modellering:** Lærer viser hvordan responsen skal utføres

Hjelpers ansvar (trener 2)

Vente på selvinitiativ fra barnet

Når barnet strekker seg:

1. hjelpe barnet fysisk til å ta opp bildet
2. stikke bilde mot trener
3. og slippe bildet i hånden til trener 1

- Avtrappe hjelp
- Avlede forstyrrende atferd
- Legge bilde på plass på permen

Trener 1 sitt ansvar:

- Friste til kommunikasjon – vise gjenstanden og holde det opp.
- Vær stille og ikke si noe - **unngå verbal prompt**
- Trener 1 hjelper med å holde «åpen hånd» må brukes effektivt og raskt – timing
- Benevne gjenstand på bildet – «eple» **først når barnet har lagt bildet i hånden til trener**
- Gi barnet den attraktive tingen etter ½ sekund etter at barnet har vekslet inn bildet (umiddelbart)
- Presenter ros samtidig med den attraktive tingen
- Få bildet tilbake når barnet er opptatt av den attraktive tingen

- [Phase One - PECS \(youtube.com\)](#)

Erfaringer med fase 1

- Stort sett alle barn kan lære fase 1
- I løpet av fase 1 begynner enkelte barn å imitere navnet på ønsket objekt
- Noen barn begynner å benevne objektet ved synet av det
- Enkelte barn har behov for stor variasjon i attraktive ting

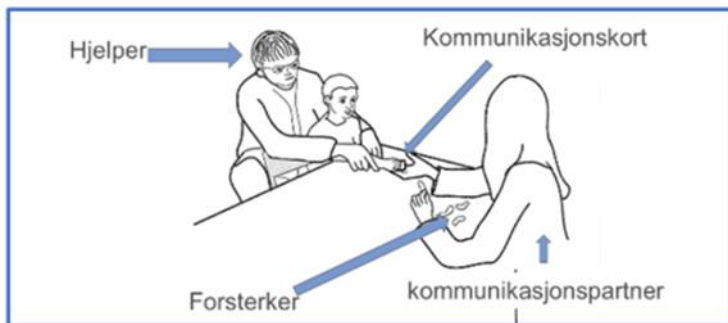
Erfaringer fase 1:

Fase 1 bør også gjennomføres

1. med flere trenere
2. i naturlige situasjoner
 - Timing av hjelp er kritisk
 - De attraktive tingene bør ha en klar begynnelse og slutt
 - Noen barn kan vise stor motvilje mot å levere en attraktiv gjenstand

ØVELSE

- **Gå sammen i grupper på 3 personer**
- **Dere skal trene på fase 1**
- **1 person er barnet – 1 person er trener 1 og en er trener 2 (prompter/hjelper)**

OPPGAVE: Trene på overlevering av bilde

1. Ta opp bildet
2. Strekke bilde mot trener
3. Slippe bildet i hånden til trener
4. Benevne, rose + gi objektet
5. Prompting
6. Bytt på rollene

FASE 2 – Øke spontanitet og avstand

Mål

1. Barnet går til kommunikasjonsperm
2. Tar av bildet
3. Går til nærpersion
4. Får nærpersion oppmerksomhet
5. Legger bildet i hånden til nærpersion Trener 1 flytter seg vekk fra barnet
6. Bilde plasseres på kommunikasjonsbok som flyttes lenger fra barnet

- **Varier mennesker, aktiviteter og steder - Utholdenhet trenes i denne fasen**
- **Varier mennesker, aktiviteter og steder –generalisering sikres allerede i fase 2**
- **Fortsatt ingen diskriminasjon/skille mellom bilder!**

Hvordan starte treningen

- Sett et bilde av høyt foretrukket ting på fremsiden av kommunikasjonsperm (borrelås)
- Barnet og trener sitter ved bordet
- Ha ulike attraktive objekter tilgjengelig
- 2 trenere (fortsatt behov for trener 2/hjelper)

Gradvis økning av avstand

Trinn1

- Trener trekker seg gradvis bort fra treningsbordet – ca ½ meter pr. riktig respons fra barnet
- Permen med bilde **ligger fast posisjon**

Trinn 2

- Permen plasseres i avstand fra barnet (synlig)
- Trener frister med de ulike attraktive gjenstandene - **barnet skal gå til permen og hente bilde**

Fase 2 –Avstand og spontanitet - planlegging

- Gi opplæring i ulike rom, med ulike personer, med ulike forsterkere
- I begynnelsen strukturert, gå raskt over til mer ustrukturert
- Jobb også på avdeling med andre aktiviteter rundt

Fase 2 – Avstand og spontanitet

- Brukt teknikken shaping; dvs å gradvis forsterke mestring med økt distanse
- Hvis ikke barnet mestrer valgt distanse, bruk en hjelper til å prompte, eller gå tilbake et trinn.

Utfordringer

- Vær observant på prompt/hjelp som gjør barnet mindre spontant.

Avstand:

- Barnet blir vant med at boken ligger for nært, eller at den voksne er innenfor kort rekkevidde.
- Det blir ikke spontan kommunikasjon hvis barnet ikke blir selvstendig, slik at det selv er i stand til å be om ønskede objekter/ aktiviteter

Utholdenhet:

- Den voksne har altfor mye «forventningsblikk»
- Den voksne står vendt mot barnet hver gang
- Trener 2 gir hjelp/prompt for sent
- Den voksne tar øyekontakt før bildet er levert

Viktige momenter for lytter (trener 2)

- Distanse til barnet
- Øyekontakt
- Skaffe oppmerksomheten fra en voksen
- Ulike lyttere
- Ulike positurer. Lytteren skal ikke alltid stå mot barnet hele tiden.
- Ta med bildet til nye rom og finn nye lyttere

Viktige faktorer ved miljøet

- Avstand til kommunikasjonsboken
- Ulike rom
- Ulike forsterkere
- Foregå i ulike aktiviteter
- Sittende, stående, gående

Video fase 2

Erfaringer fra fase 2

- Motstand mot å bevege seg vekk fra stolen og bordet.
- Trener bør derfor ikke lene seg mot barnet for å ta imot bildet, men at barnet skal komme til den voksne
- **Ved motstand:** Hjelpetrener kan gi fysisk hjelp eller hovedtrener kan finne en mer attraktiv gjenstand
- Enkelte barn oppsøker den som står nærmest. **Viktig at alle får samme info**, om hva de skal gjøre dersom barnet leverer bildet til en som ikke er med i treningen.

FASE 3 -Diskriminasjon

Mål:

- velge mellom ulike bilder i permen
- Fase 3A – velge mellom høyt foretrukket vs. Ikke foretrukket ting
- Fase 3B – velge mellom 2 høyt foretrukket ting (likeverdige)

FASE 3 –Diskriminasjon/skille mellom ulike bilder

Mål: Barnet velge mellom ulike bilder i permen

Fase 3A: Velger mellom bilde av høyt foretrukket vs. Ikke fortrukket ting

Treningssetting fase 3

- Barnet og trener sitter mot hverandre ved et bord
- Ha klart en del attraktive ting og bilder av tingene som er høyt foretrukket
- Ha klart en del ting som og bilder som ikke er foretrukket
- Bildene settes på fremsiden av permen

Treningssetting fase 3a:

- Trenerens setter 2 bilder på permen og frister barnet med den tingen barnet liker
- **Barnets respons:** Barnet velger et bilde, og gir det til trener
- **Konsekvens:** Barnet får den tingen det ber om
- Kort pause før neste presentasjon av bilder –barnet får tid til å leke med tingen eller spise opp.

- [PECS Phase 3a \(youtube.com\)](#)

Video fase 3A

- [Early Outdoor TrueView \(youtube.com\)](#)

Hva hvis barnet gjør feil?

HVA GJØR MAN HVIS BARNET GJØR FEIL I FASE 3 A?

Velger bildet av sokk men ønsker sjokolade

BRUK 4 TRINNS FEILKORRIGERINGSPROSEDYRE

4 trinns feilkorrigeringsprosedyre: Diskriminasjonstest.

Trinn	Trener	Barnet
	Lokker med 2 objekter	
		Gir et bilde
	Sier: "Ta det, "det er greit"..."	
		Strekker seg etter feil objekt
	Blokkér tilgang	
Modeller eller vis	Pek på riktig bilde (som barnets trakk seg etter)	
Prompt	Hold den åpne hånda nær bildet eller fysisk/ visuell prompt til å gi bildet	
		Gir riktig bilde
	Gi ros (ikke gi objektet)	
Switch	"Gjør sånn" – eller en annen kjent oppgave	
		Utfører korrekt respons på switch oppgaven
Gjenta	Lokk frist med begge objekter	
		Gir bilde
	"Ta det" det er greit..."	
		Tar korrekt/ samsvarende bilde
	Gi tilgang på objekt + ros	

4 trinns feilkorrigeringsprosedyre: Diskriminasjonstest.

Trinn	Trener	Barnet
	Lokker med 2 objekter	
		Gir et bilde
	Sier: "Ta det, "det er greit"..."	
		Strekker seg etter feil objekt
	Blokker tilgang	
Modeller eller vis	Pek på riktig bilde (som barnets trakk seg etter)	
Prompt	Hold den åpne hånda nær bildet eller fysisk/ visuell prompt til å gi bildet	
		Gir riktig bilde
	Gi ros (ikke gi objektet)	
Switch	"Gjør sånn" – eller en annen kjent oppgave	
		Utfører korrekt respons på switch oppgaven
Gjenta	Lokk frist med begge objekter	
		Gir bilde
	"Ta det" det er greit...	
		Tar korrekt/ samsvarende bilde
	Gi tilgang på objekt + ros	

- [PECS Phase 3a error correction \(youtube.com\)](#)

Fase 3B: Bildediskriminasjon mellom to foretrukne ting og korrespondansesjekk

- Den nye ferdigheten i 3B er å ta korresponderende ting når valget er mellom to foretrukne ting.
- To bilder av foretrukne objekter på permen.
- Begge objektene holdes fram til barnet etter at barnet har gitt bilde.
- Dersom barnet strekker seg mot objektet som ikke korresponderer med bilde som er levert, blokkér tilgang. Gi hjelp ved neste forsøk.
- Regelmessig korrespondansesjekk/trening
-

Fase 3b –Finere diskriminasjon

- Diskriminasjon blant objekter/aktiviteter med lik forsterkerverdi
- Sjekk for korrespondanse

Korrespondancesjekk/samsvar

For å sjekke om barnet velger «riktig» bilde av det barnet ønsker å få, lar vi barnet velge mellom de to attraktive tingene når barnet veksler inn bildet.

De attraktive tingene ligger på et brett og barnet blir presentert brettet når det veksler inn bildet.

Blokker barnet slik at det ikke får tilgang til tingen

Hjelp så barnet til å ta riktig bilde forhold til ønsket ting

Da får vi svar på om barnet valgte riktig bilde i forhold til den tingen barnet ønsker å få.

[PECS Phase 3b \(youtube.com\)](#)

[PECS Phase 3b with error correction - YouTube](#)

Erfaring med blokkeringsprosedyre

- Når barnet strekker seg mot en gjenstand etter avlevering av bildet, kan det se ut som at det faktisk er den reelle gjenstanden som er styrende for hva barnet ønsker.
- Derfor er blokkeringsprosedyren justert til at vi blokkerer slik at barnet ikke får tilgang til gjenstanden.
- Barnet hjelpes ved at trener peker på riktig bilde i forhold til ønsket gjenstand, for etterpå å legge en åpen hånd rett ved bildet.

Erfaringer fra fase 3

- Noen barn mestrer å skille mellom bilder med en gang. Andre har behov for flere repetisjoner.
- Man observerer at barnet i starten på fase 3 leverer et bilde uten å se på bildet. Etter hvert begynner barna å rette oppmerksomheten mot bildene hvis de gjentatte ganger blir presentert for den ikke attraktive gjenstanden.
- Når barna har lært å skille mellom bildene, og alle bildene ble satt i permen, opplevde man at barna ble mer utholdende med bruk av PECS permen/kommunikasjonspermen

FASE 3B

- [PECS Phase 3b 3 \(youtube.com\)](#)

- [PECS Phase 3b with error correction \(youtube.com\)](#)

Treningssetting fase 3

- Ikke verbal hjelp
- Varier de attraktive tingene
- Varier trenere
- Skift posisjon på bildene i/på permen inntil barnet mestrer å skille mellom bildene
- Vansker med å skille bildene:
- Begynn treningen med blankt bilde
- Bruk posisjons-prompt
- Gradvis større bilde
- Gradvis tydeligere bilde

Fase 3: Bildediskriminasjon

- Ingen verbal hjelp brukes i denne fasen heller
- Gjør forsterkerkartlegginger regelmessig
- Bruk mange forskjellige trenere
- I tillegg til strukturert trening, lag mange muligheter for spontan spørring gjennom dagen
- Varier posisjon av bilder i permen inntil barnet skiller mellom bildene

Fase 3A: Bildediskriminasjon mellom en foretrukken og en ikke-foretrukken ting

- To bilder på permen, en foretrukket og en distraktor
- I denne fasen er det bare nødvendig med en trener
- Forsterke i det øyeblikk hen strekker seg mot riktig bilde
- Si høyt hva hen ber om "bok"
- Får boka

Fase 3: Bildediskriminasjon

- Mål: Barnet har allerede lært å gå til permen, og ta ønsket bilde for så å oppsøke voksen for å veksle. Målet i denne fasen er å diskriminere mellom flere bilder.

Overføring av kommunikasjonsperm til andre arenaer

- Når barnet klarer å skille mellom bildene, må permen introduseres på andre arenaer som hjemmet og avlastning.
- Når permen skal etableres på en ny arena, bør det først og fremst være bilder av attraktive ting i den.
- Barnet bør i en overføringsfase få alt det ber om på den nye arenaen, slik at det får enforståelse av det også kan påvirke omgivelsene sine her.

ØVELSE

Gå sammen i grupper på 3 personer

- Barn, Trener, Prompter
- Dere skal trene på trinn 3 + 4-trinns korreksjonsprosedyre
- Trene på:
- Skille mellom fortrukket og ikke foretrukket
- Skille mellom 2 foretrukket objekter
- Korreksjonsprosedyre
- Test om barnet strekker seg etter riktig obj.
- Bytt på rollene

- [3-year-old Rage is learning to speak using his PECS book \(youtube.com\)](#)

Opprettholdelse av initiativ hos barn som har liten evne til å skille mange bilder

- Følg barnet rundt for å se hva barnet strekker seg etter
- Ha med telefon, ta bilde og skriv ut
- Gi tilgang til attraktiv ting i få sekunder
- Presenter den attraktive tingen på fremsiden av permen
- Arranger situasjoner hvor barnet trenger noe

Hvem bør starte med PECS?

- Barn som snakker en del?
- Barn som har en del tegn?
- Barn som ser dårlig?
- Svært små barn?
- Barn som tar lite initiativ?
- Når andre opplæringsmetoder i forhold til kommunikasjon ikke fungerer?
- Når barn rundt 4 år har begrenset kommunikasjon?

Etisk refleksjon

- «Hvorfor må han bruke bilder vi skjønner jo uansett hva han mener?»
- Kan virke unødvendig å levere bilde av noe som er synlig og lett tilgjengelig.
- Hva med å gi personen lov til å spørre om ting han ikke kan se eller huske?
- Viktig å diskutere livskvalitet opp mot det å være avhengig av at andre tolker det du vil si.

Generalisering

- Generalisering over personer, situasjoner og materiell
- Viktig med registrering av dette

Hva gjør vi når en arena IKKE har tilgang til de tingene barnet har bilder av?

- Kan vi ta bildene ut av permen?
- Bildene bør ikke tas ut av permen!
- Hva gjør vi da hvis en arena ikke har tilgang på tingen barnet ber om?

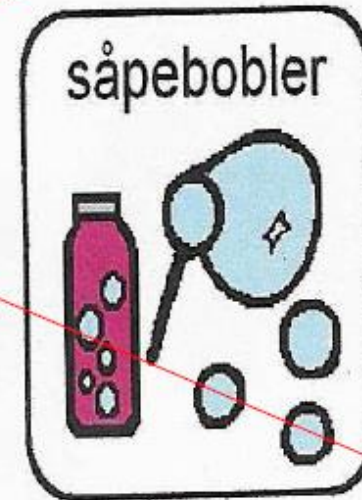
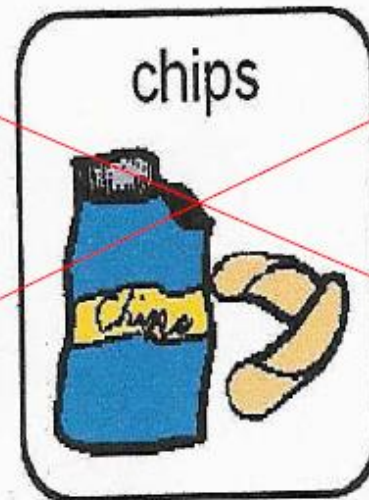
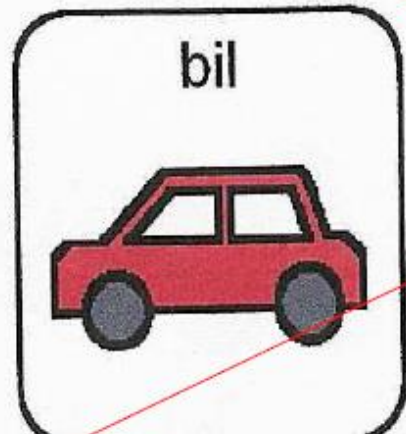
Hvordan formidle – «nei» og «vent»

- Sette bilde på dagstavla
- Ha et visuelt symbol for nei/ vent
- Gi barnet andre alternativer (presentere 2 bilder- «hvilken du ha?»)
- Gjør avtaler
- Egen plassering for de symboler som ikke er tilgjengelige (bakerst i boka)

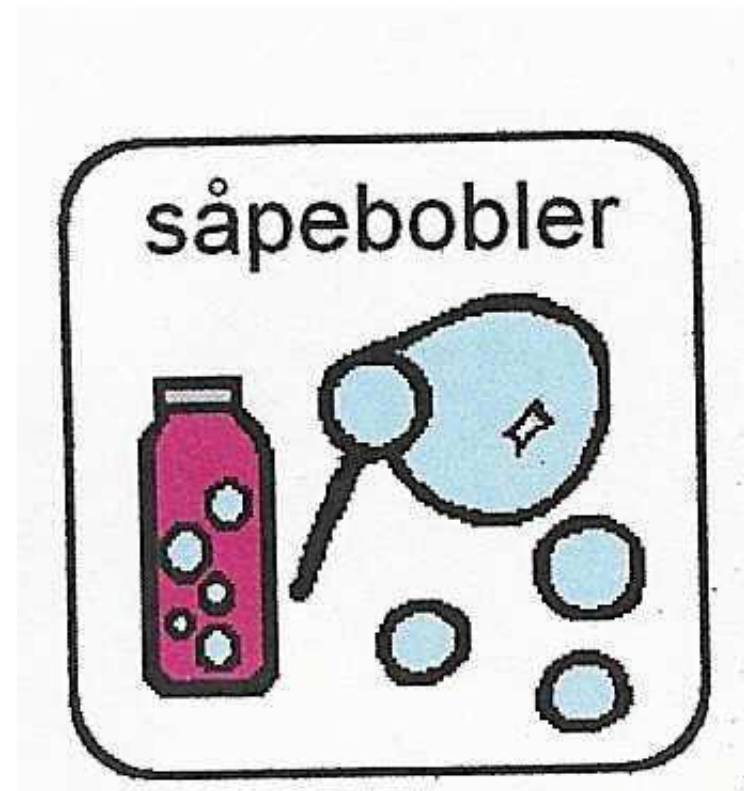
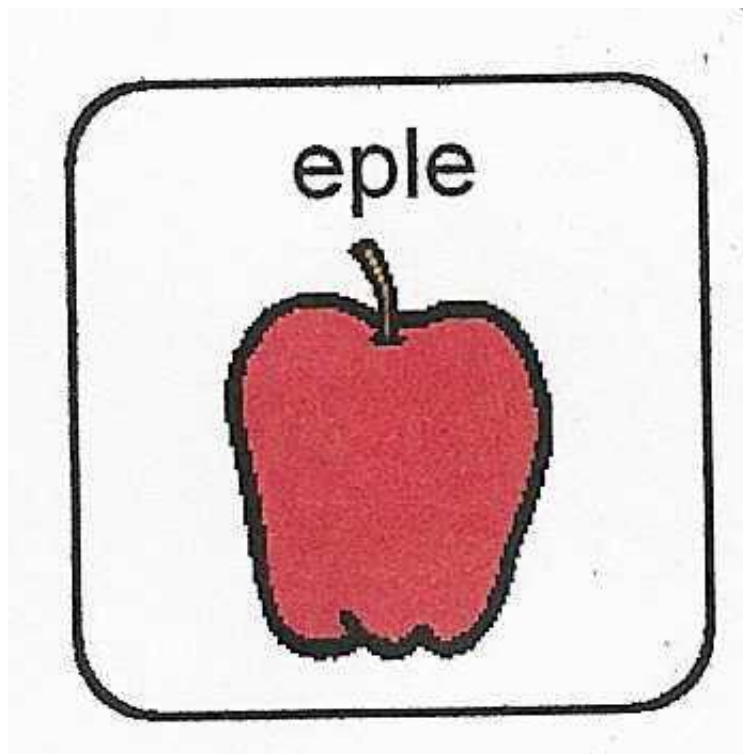
VISUELT SYMBOL FOR NEI

Bildene blir plassert på en side i permen som ligger i en plastlomme med rødt kryss over. Dette illustrer at bildene ikke er tilgjengelig.

Hva vil du ha? GI BARNET ALTERNATIVER

Skal man etablere PECS i sin helhet hvis personen kan si noen ord, men har liten funksjonell tale?

- Det anbefales at personen lærer PECS fra starten av, da fase 1 er grunnlaget for fremvisning av initiativ.
- Når systemet er etablert, prøv noen minutter uten PECS perm tilgjengelig med potensielle attraktive gjenstander lett synlig for barnet.
 - Vil personen kunne be om disse med ord som han/hun har?

Når slutte med PECS?

- Barnet forteller oss når det er klar for det!
- Video av jente og to egg

Kriterier

- tale vokabular = PECS vokabular
- Mengde initiativ er lik
- Lengde på utsagn er lik
- 80% av talen er forståelig for utrente lyttere

PECS –vanlige myter og misforståelser

- Vi bruker bilder på en måte –derfor bruker vi PECS
- Vi bruker visuell dagsplan så vi bruker PECS
- PECS er bare for mennesker som ikke prater
- PECS er bare for små barn
- PECS lærer bare folk å be om ting
- Om en person bruker PECS vil han/ hun ikke lære å snakke
- PECS er bare for mennesker med autisme
- Når en person bruker PECS blir han/ hun bortskjemt –får alt de ber om.....

Begrensninger

- PECS er ikke et helhetlig opplæringsprogram
- PECS er utelukkende fokusert på å etablere alternativ kommunikasjon
- Anbefales bruk av andre opplæringsprogrammer på andre områder i tillegg
- Små barn anbefales EIBI i tillegg

PECS ER KOMMUNIKASJON

- **PECS brukes ikke til å skape visuelle tidsplaner for personen**
- I PECS kan man bruke lignende symboler og bilder, som man bruker i dagsplaner og lignende, men PECS er personens kommunikasjonsverktøy. Visuelle tidsplaner er ment for å skape forutsigbarhet og struktur for personen. Dette må **ikke** forveksles med PECS!

Tilpasset PECS opplæring Trinn 2

- Legg flere bilder rett foran gjenstander (identiske bilder som gjenstander)
- Barnet tar bildet av en gjenstand, og gir trener (som gir gjenstanden til barnet)

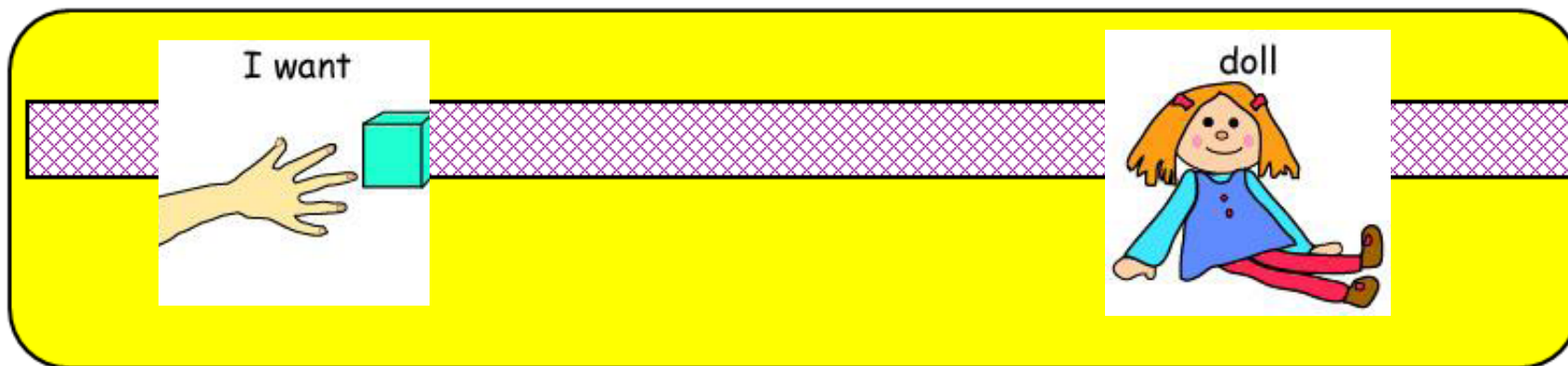
FASE 4 – setningsstruktur (6 trinn)

Gå til permen

1. Velg bilde/ symbol for «kan jeg få»
2. Sett «kan jeg få» på setningsstripen
3. Velg bilde for attraktiv ting fra permen
4. Sett bilde på setningsstripen
5. Ta vekk setningsstripe fra permen
6. Gå til nærpersion og gi fra seg setningsstripe
7. Peker på bilde/ leser setningsstripe

1. Fase 4 har 6 trinn
2. Opplæringsstrategi –baklengs kjeding

- Fase 4 –lage setninger
- Plasserer «Jeg vil ha» eller «kan jeg få» + bilde på setningsstripe
- Hele setningen utveksles

Fase 4 – trinn 1

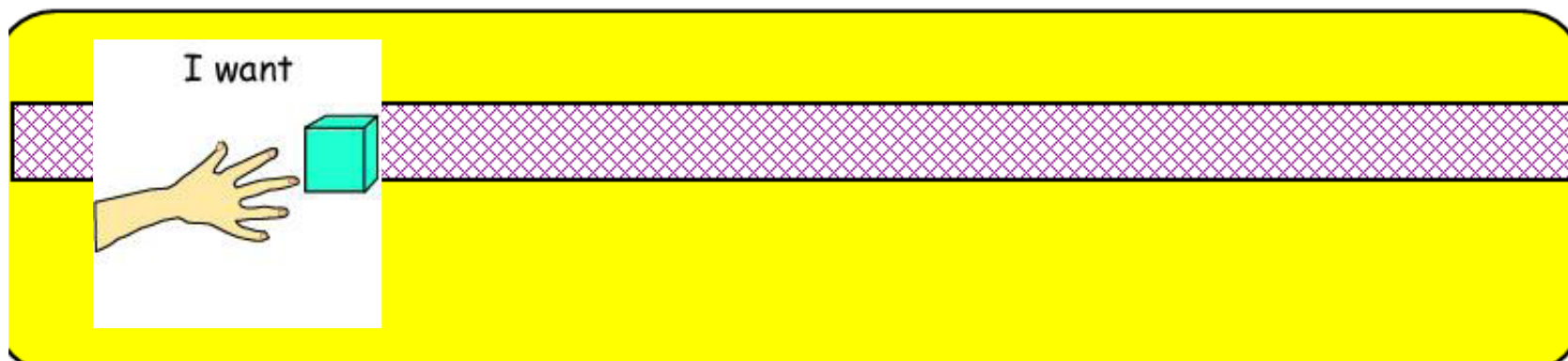
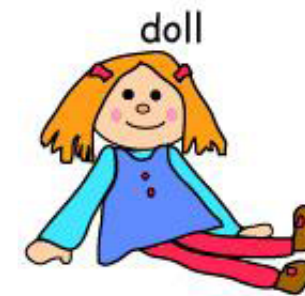
Utgangspunkt for treningen:

- Ikonet «kan jeg få» står på setningsstripen som er festet på permen
- Bilde av attraktiv ting er festet på permen

Fremgangsmåte:

1. Barnet setter bilde av attraktiv ting på setningsstripen
2. Barnet tar av setningsstripen fra permen og leverer til trener
3. Trener tar imot setningsstripen og snur den mot barnet
4. Trener peker på ikon «kan jeg få» + sier «kan jeg få»
5. Trener peker på bilde av «dukke» + sier «dukke»
6. Gi umiddelbart «dukke» til barnet

Fase 4 trinn 1

- [Communication and Interaction - PECS Phase 4 - with Laura and Navi from Owls Class \(youtube.com\)](#)

Fase 4 –trinn 2

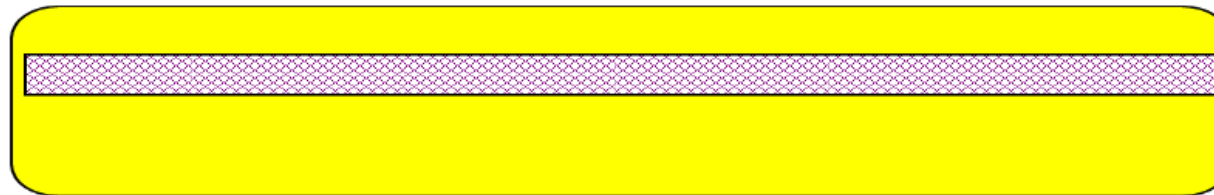
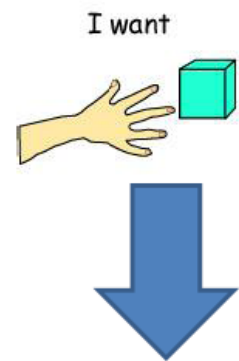
Utgangspunkt for treningen:

- Setningsstripen er festet nederst på permen
- Ikonet «kan jeg få» + bildet av attraktiv ting står på permen

Fremgangsmåte:

- Barnet setter ikonet ”kan jeg få” + bilde av attraktiv ting på setningsstripen
- Barnet tar av setningsstripen fra permen og leverer til trener
- Trener tar imot setningsstripen og snur den mot barnet
- Trener peker på ikon ”kan jeg få” + sier kan jeg få
- Trener peker på bilde av attraktiv ting + sier ”dukke”
- Gi umiddelbart ”dukke” til barnet + ros

Fase 4 trinn 2

- [A Clear Picture: The Use and Benefits of PECS \(youtube.com\)](#)

Fase 4 – trinn 3

Utgangspunkt for treningen:

- Setningsstripen er festet nederst på permen
- Ikonet «kan jeg få» + bildet av attraktiv ting står på permen

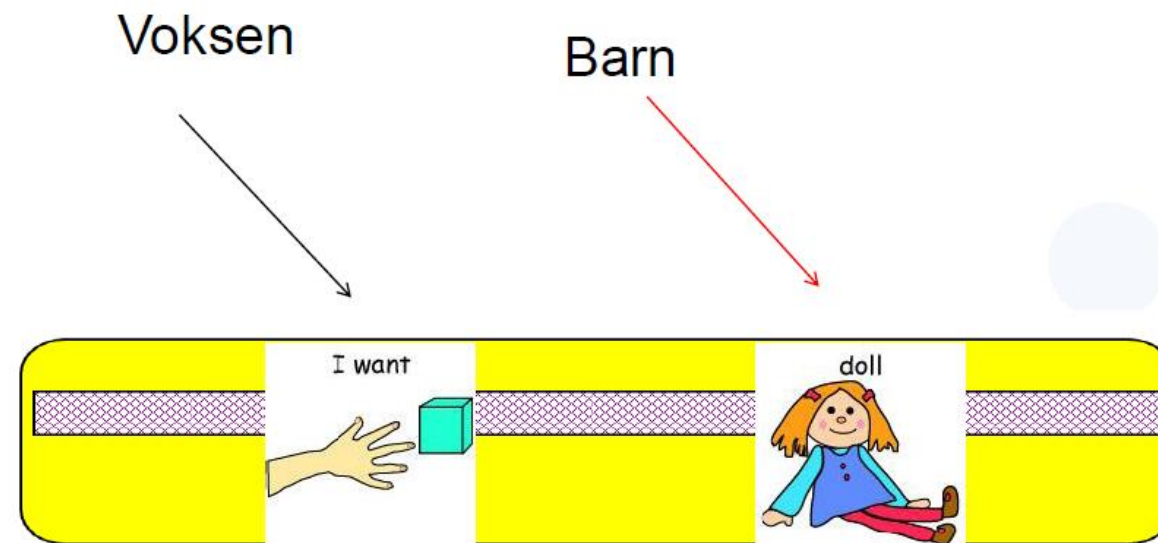
Fremgangsmåte:

- Barnet setter ikonet «kan jeg få» + bilde av attraktiv ting på setningsstripen
- Barnet tar av setningsstripen fra permen og leverer til trener
- Trener tar imot setningsstripen og snur den mot barnet
- Trener peker på ikon «kan jeg få» + sier «kan jeg få»

Barnet peker på bilde av attraktiv ting + trener sier ”dukke”

- Gi umiddelbart ”dukke” til barnet + ros

Fase 4 trinn 3

Fase 4 –trinn 4

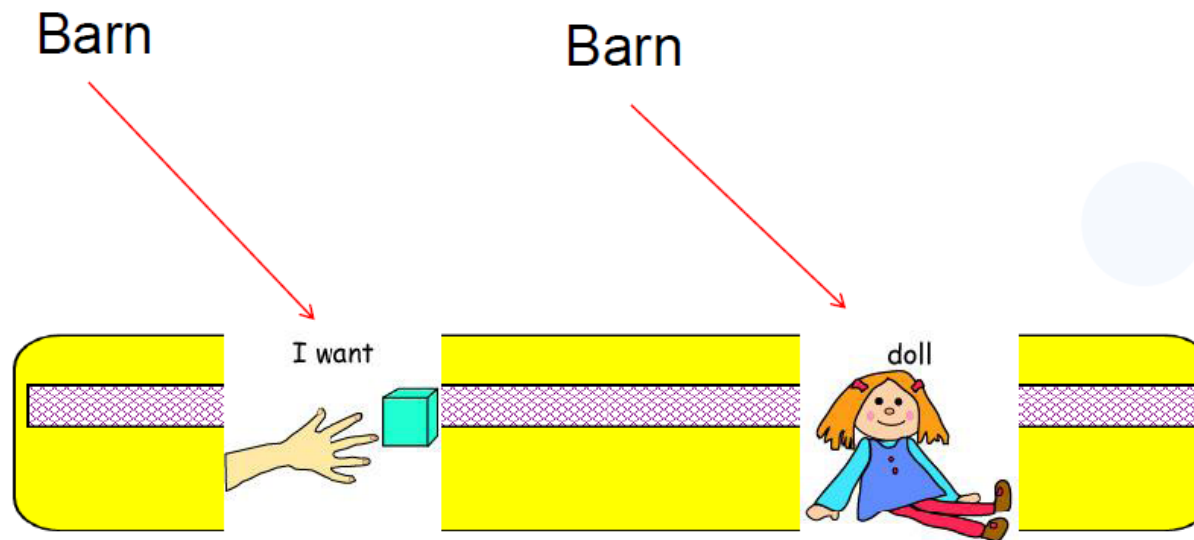
Utgangspunkt for treningen:

- Setningsstripen er festet nederst på permen
- Ikonet «kan jeg få» + bildet av attraktiv ting står på permen

Fremgangsmåte:

- Barnet setter ikonet «kan jeg få» + bilde av attraktiv ting på setningsstripen
- Barnet tar av setningsstripen fra permen og leverer til trener
- Trener tar imot setningsstripen og snur den mot barnet
- **Barnet peker på ikon «kan jeg få» + trener sier kan jeg få**
- **Barnet peker på bilde av attraktiv ting + trener sier «dukke»**
- Gi umiddelbart «dukke» til barnet + ros

Fase 4 trinn 4

Fase 4 –trinn 5

- **«Delayed verbal modeling» – på bilde av attraktiv ting**

Utgangspunkt for treningen:

- Setningsstripen er festet nederst på permen
- Ikonet «kan jeg få» + bildet av attraktiv ting står på permen

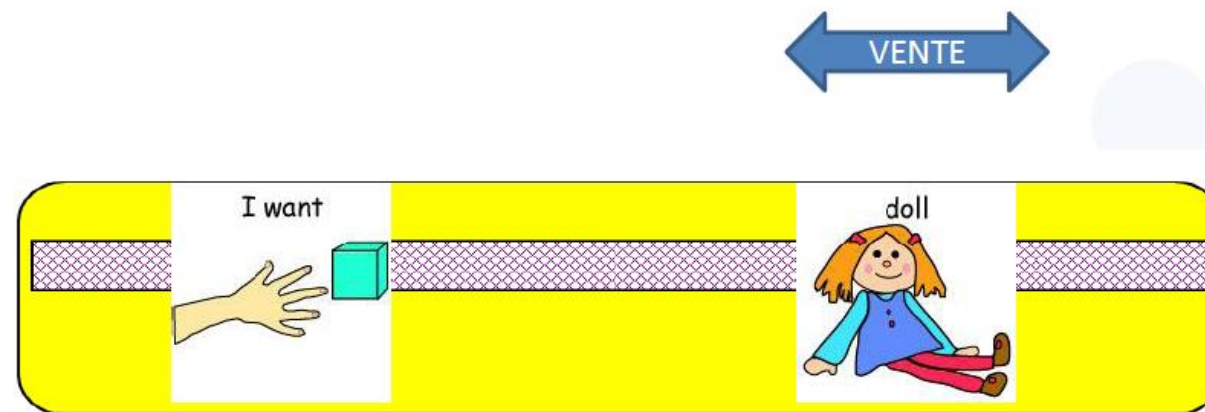
Fremgangsmåte:

- Barnet setter ikonet «kan jeg få» + bilde av attraktiv ting på setningsstripen
- Barnet tar av setningsstripen fra permen og leverer til trener

- Trener tar imot setningsstripen og snur den mot barnet
- ***Barnet peker på ikon «kan jeg få» + trener sier «kan jeg få «***
- ***Barnet peker på bilde av attraktiv ting + trener venter i 5 –10 sek før trener sier «dukke»***
- Gi umiddelbart «dukke» til barnet + ros
- NB: ikke krav til tale

Fase 4 trinn 5 -

Fase 4 trinn 5

Fase 4 – trinn 6

- Fase 4 –trinn 6 «*Delayed verbal modeling*» –*på bilde av attraktiv ting*

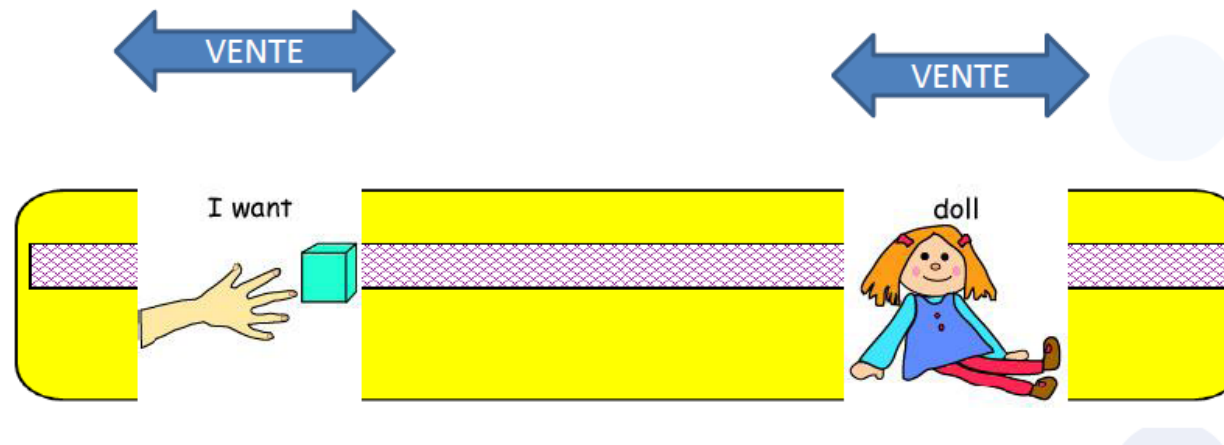
Utgangspunkt for treningen:

- Setningsstripen er festet nederst på permen
- Ikonet ”kan jeg få” + bildet av attraktiv ting står på permen

Fremgangsmåte:

- Barnet setter ikonet "kan jeg få" + bilde av attraktiv ting på setningsstripen
- Barnet tar av setningsstripen fra permen og leverer til trener
- Trener tar imot setningsstripen og snur den mot barnet
- **Barnet peker på ikon "kan jeg få" + trener venter 5 –10 sek før trener sier kan jeg få**
- **Barnet peker på bilde av attraktiv ting + barnet sier "dukke"**
- Gi umiddelbart "dukke" til barnet + ros
- NB: ikke krav til tale

Fase 4 trinn 6

FASE 4

På slutten av fase 4, skal barnet ha ca. 20 bilder eller flere i permen og kunne kommunisere med flere nærpersoner

Erfaringer fra fase 4

- Ikke alle barn/voksne utvikler tale ved å trene på trinn 5 på fase 4. **Bør vurdere å trene på verbal imitasjon ved siden av.**
- Enkelte barn/voksne begynte å peke på ikoner og bilder der de var plassert i permen, i stedet for å sette de på setningstripen. Dette bør man ta høyde for..

Bruk av talemaskiner?

Når skal man introdusere talemaskiner?

- Bør ha etablert PECS fra fase 1 til og med 4.
- Utfordringen for mange med ASD, er at de ofte ikke har lært seg hva funksjonell kommunikasjon er.
- Å lære å trykke på en knapp for å få en lyd, gir ingen garanti for at man har etablert kommunikasjon.

FASE 5 –svare på «Hva vil du ha?»

Mål: Spontant be om/ svare på «Hva vil du ha?»

- Svare i setninger
- Barnet skal lære å svare så raskt som mulig
- Dette fører frem til mer kommentering!

Stegene i fase 5

- Steg 1: Peke på ikon(setningstarter), samtidig som du stiller spørsmålet «Hva vil du ha?»
- Steg 2: Øke tidsintervallet mellom spørsmål og peking
- Steg 3: Miks mellom spontan «be om» og svare på spørsmål

- [PECS PHASE 5 \(youtube.com\)](#)

- [Phase 5 PECS \(youtube.com\)](#)

FASE 6 -kommentering

MÅL: Svare på kommenteringsspørsmål

- Hva ser du?
- Hva er det?
- Hva har du?
- Hva ser du?
- Hva føler du?
- Diskriminasjon mellom setningene
- Spontan kommentering og be om

- [PECS - Phase 6 \(youtube.com\)](#)

- [PECS phase6 \(youtube.com\)](https://www.youtube.com/watch?v=...)

Bondy, A., & Frost, L. (1994). The Picture Exchange Communication System. Focus on Autistic Behavior, 9, 1–19.

Frost L. Bondy A. (1996) [PECS: The Picture Exchange Communication System. Training manual.](#) . Newark, DE: Pyramid Educational Consultants Inc.

<http://autismpdc.fpg.unc.edu/evidence-based-practices>

<http://www.educateautism.com/make-your-own-teaching-aids/make-a-pecs-booklet.html>

Statped

Bilder